KONGELIG RESOLUSJON

Klima- og miljødepartementet
Statsråd: Andreas Bjelland Eriksen

Ref.nr.:
Saksnr.: 25/1909
Dato: 15. august 2025

Fastsettelse av forskrifter om vern av fire områder i fylkene Rogaland og Innlandet

1. Innledning

Etter naturmangfoldloven § 34 jf. § 37 kan Kongen i statsråd fastsette forskrift om vern av områder som naturreservater. Klima- og miljødepartementet (KLD) foreslår at det fastsettes forskrifter om vern som naturreservat for fire naturområder.

1.1. Kort redegjørelse for saken

Forslaget om vern av fire områder omfatter ca. 1,3 km^2 nytt verneareal og vil bidra til å oppfylle de nasjonale målene for naturmangfold som Stortinget sluttet seg til gjennom bl.a. behandlingen av Meld. St. 14 (2015-2016) *Natur for livet* og Meld. St. 35 (2023-2024) *Bærekraftig bruk og bevaring av natur* (naturmeldingen). Forslaget er del av det nasjonale bidraget til globalt mål 3 om bevaring av natur og mål 4 om truet natur, fastsatt i naturmeldingen.

Ingen av områdene som foreslås her inkluderer privat eid skog. Ett område, Mosvatnet, har 133 dekar skog eid av Stavanger kommune. Ett av områdene, Fokstumyra, er utvidelse av naturreservat med status som internasjonalt viktig våtmarksområde, såkalt Ramsarområde.

Berørte grunneiere, rettighetshavere, kommuner, fylkeskommuner og andre instanser på fylkes- og regionnivå, samt aktuelle lokale og regionale organisasjoner har hatt forslagene på høring. Høringen er gjennomført av de aktuelle statsforvalterne.

Etter høring har statsforvalterne sendt sine vurderinger og forslag om vern etter naturmangfoldloven til Miljødirektoratet. Direktoratets vurderinger og tilråding er deretter oversendt KLD. Det er i verneplanprosessen ikke avdekket vesentlige negative samfunnsmessige konsekvenser av verneforslagene. Verneforslagene er justert på visse punkter for å imøtekomme og hensynta ulike interesser. For departementets vurderinger av de ulike forslagene vises til bl.a. kap. 8 og 9.

2. Forslag

2.1. Generelt om forslaget

KLD tilrår opprettelse av fire verneområder i medhold av naturmangfoldloven, to i våtmark og to i tørre, kalkrike områder. To av områdene er nye naturreservater, og to er utvidelse av eksisterende naturreservater. For de to områdene med utvidelse foreslås det nye verneforskrifter som vil gjelde både nytt og gammelt verneareal. Disse erstatter eksisterende verneforskrifter for naturreservatene, som foreslås opphevet. Vernesaken omfatter ca. 1,3 km^2 nytt verneareal (1328 dekar), hvorav totalt landareal er 0.72 km^2 og 0.59 km^2 er ferskvann.

Følgende områder foreslås vernet etter naturmangfoldloven:

1. Mosvatnet naturreservat Stavanger kommune, Rogaland fylke (608 dekar)
2. Fokstumyra naturreservat, Dovre kommune, Innlandet fylke – (utvidelse er 531 dekar)
3. Vistehorten naturreservat, Vågå kommune, Innlandet fylke – (utvidelse er 35 dekar)
4. Søre Åe naturreservat Vågå, kommune, Innlandet fylke (154 dekar)

2.2. Begrunnelse for verneforslaget

Arbeidet med bevaring av verdifull natur – supplerende vern ble lagt fram for Stortinget i Meld. St. 14 (2015-2016) *Natur for livet*. Meldingen sier blant annet at man skal sikre et representativt utvalg av norsk natur for fremtiden, gjennom å verne naturtyper og økosystemer som i dag er mindre godt dekket av vern. Ved komitebehandlingen stilte en enstemmig komite seg positiv til dette, og viste videre til at de imøteså at det gjennomføres fylkesvise verneplaner for suppleringsvern. Arbeidet med bevaring av verdifull natur er ytterligere forankret i Meld. St. 35 (2023-2024) *Bærekraftig bruk og bevaring av natur,* og behandlingen av denne i Stortinget. Denne meldingen sier blant annet at igangsatte verneprosesser knyttet til supplerende vern skal videreføres.

Områdene som vurderes og utredes for vern i dette arbeidet skal bidra til å dekke manglene i eksisterende verneområder. Områdene skal også bidra til å danne økologiske nettverk og gjøre norsk natur mer robust mot klimaendringer. Basert på områder identifisert av Miljødirektoratet som aktuelle for slikt vern, vil dette vernet omfatte inntil 600 km^2, i hovedsak mindre områder med våtmark, kulturlandskap og åpent lavland.

Forslaget vil bidra til å oppfylle de nasjonale målene for naturmangfold:

1. Økosystemene skal ha god tilstand og levere økosystemtjenester.
2. Ingen arter og naturtyper skal utryddes som følge av menneskelig aktivitet, og utviklingen for truede og nær truede arter og naturtyper skal bedres.
3. Et representativt utvalg av norsk natur skal bevares for kommende generasjoner.

Forslaget vil også bidra til å gjennomføre målsettingen som er Norges bidrag til globalt mål 3 om bevaring etter Det globale Kunming-Montreal-rammeverket for naturmangfold (naturavtalen). Målsettingen, som Stortinget sluttet seg til gjennom behandlingen av Meld. St. 35 (2023-2024) *Bærekraftig bruk og bevaring av natur*, lyder:

> *Norge har gjennom vern eller andre effektive arealbaserte bevaringstiltak bevart minst 30 prosent av Norges landareal inkludert Svalbard og Jan Mayen innen 2030. Tiltakene skal vise*

variasjonsbredden i norsk natur og Norge skal gjennom bevaringstiltakene bidra til at et globalt representativt utvalg av naturområder blir bevart.

Vern av områdene mot ulike typer inngrep bidrar til å bevare norsk naturmangfold, jf. naturmangfoldloven § 33, blant annet bokstavene a *(variasjonsbredden av naturtyper og landskap*), b *(arter og genetisk mangfold*), c *(truet natur og økologiske funksjonsområder for prioriterte arter*), d *(større intakte økosystemer, også slik at de kan være tilgjengelige for enkelt friluftsliv),* e *(områder med særskilte naturhistoriske verdier*), g *(økologiske og landskapsmessige sammenhenger nasjonalt og internasjonalt*), h *(referanseområder for å følge utviklingen i naturen*).

Opprettelse av verneområdene bidrar til å nå internasjonale mål og forpliktelser, bl.a. nedfelt i konvensjonen for biologisk mangfold artikkel 8 om et sammenhengende verneområdenettverk, jf. også naturmangfoldloven § 33 bokstav g.

Ved å verne disse naturområdene mot ulike typer inngrep, gir verneområdene også et positivt bidrag til det nasjonale og internasjonale målet om å stanse tapet av naturmangfold.

Verneforslaget vil også bidra til å nå FNs bærekraftmål nr. 15 Livet på land.

2.3. Hjemmelsgrunnlag

Områdene foreslås vernet som naturreservat i medhold av naturmangfoldloven § 34, jf. § 37. Vilkåret for å kunne opprette et naturreservat etter naturmangfoldloven § 37 er at arealet enten inneholder truet, sjelden eller sårbar natur, representerer en bestemt naturtype, på annen måte har særlig betydning for biologisk mangfold, utgjør en spesiell geologisk forekomst eller har særskilt naturvitenskaplig verdi.

2.4. Verneverdier, påvirkningsfaktorer og effekter av verneforslaget

Områdene inkluderer viktige naturtyper og et stort antall truede og nær truede arter. Verneverdiene er blant annet knyttet til ulike typer våtmark med truede og nær truede fugler og planter og i disse, og truede lavarter. Det minste nye området er utvidelsen av Vistehorten med 35 dekar. Størst er vernet av Mosvatnet naturreservat med 608 dekar. Alle områdene har høy verneverdi ved at de omfatter sjeldne eller truede naturtyper med et høyt biologisk mangfold, er viktige for truede og nær truede arter eller at de bidrar til å oppfylle mangler i det eksisterende vernet eller har viktig funksjon i et økologisk nettverk.

De viktigste påvirkningsfaktorene på verneverdiene i områdene som foreslås vernet er omdisponering av areal fra natur til annet formål og forstyrrelser. Vern av de foreslåtte områdene skal gjennom bestemmelser om slike tiltak sikre arealer med viktige vernekvaliteter og bidra til bedre representativitet i vernet av norsk natur. Områdene vil bidra til langsiktig og effektiv bevaring av truede naturtyper og levested for truede arter, og dermed redusere den samlede belastningen på arter som har risiko for å dø ut.

Vern av områdene bidrar til å redusere de negative effektene av klimaendringene, gjennom å sikre et nettverk av viktige leveområder for naturmangfoldet i norske økosystem. Større og mer sammenhengende verneområder, som også bidrar til at artene bedre kan forflytte seg i landskapet, gjør at områdene blir bedre i stand til å motstå endringer i klimaet.

Kunnskapsgrunnlaget om naturmangfoldet i verneforslag er innhentet i ulike registreringer og kartlegginger.

Verneforskriftene åpner for at flere pågående aktiviteter kan videreføres. Tiltak som isolert sett vurderes å ha liten betydning for verneformålet, kan i sum og over tid medvirke til at verneverdiene forringes. For enkelte aktiviteter vil det derfor i tråd med prinsippene om samlet belastning være restriksjoner, slik at naturverdiene får en økt beskyttelse. Ut fra dagens kunnskap om arter og naturtyper i områdene vil de aktivitetene som i henhold til verneforskriftene kan videreføres, med liten grad av sannsynlighet ha vesentlig negativ innvirkning på disse artene, naturtypene og landskapselementene. Vernebestemmelsene tillater likevel ikke vesentlige inngrep i områdene.

Vernet vil med stor grad av sannsynlighet bidra til en positiv utvikling for artene og naturtypene, jf. naturmangfoldloven §§ 4 og 5. Klima- og miljødepartementet anser at kunnskapsgrunnlaget er i tråd med kravet i naturmangfoldloven § 8. Departementet har ut fra en føre-var-tilnærming i verneforslaget vektlagt muligheten for flere påvirkninger av samme slag, eller en kombinasjon av flere ulike påvirkningsfaktorer (samlet belastning). Det foreligger ellers etter departementets oppfatning tilstrekkelig kunnskap om naturmangfoldet, påvirkningsfaktorer og effekten av vernet. Føre-var-prinsippet tillegges derfor ikke ytterligere vekt i denne saken.

For nærmere beskrivelse av verneverdier, påvirkningsfaktorer og effekter av verneforslaget, jf. naturmangfoldloven kapittel II, vises det til omtalen av det enkelte verneområde i kapittel 7.

Dersom områdene ikke vernes, vil det være plan- og bygningsloven og sektorlover som regulerer arealbruken fremover og som skal ivareta hensynene til naturmangfoldet.

2.5. Andre interesser

Det går eksisterende veger inn i noen av de foreslåtte utvidelsene eller i de eksisterende verneområdene, primært i form av gamle traktorveger, vei for adkomst til hytter og turveier.

Det går kraftledninger gjennom nytt verneareal i områdene Mosvatnet og Søre Åe. Det går kraftledninger innenfor det eksisterende Vistehorten naturreservat. Når kraftledninger ligger i eller inntil nytt verneareal er det i verneforskriftene tatt inn standardbestemmelser om bl.a. drift og vedlikehold av kraftledninger.

Det er ikke registrert mineralske ressurser, massetak, bergrettigheter eller gamle gruver som berøres av verneforslagene, jf. uttalelser fra Direktoratet for mineralforvaltning og NGUs kartdatabase.

For konkret omtale av de ulike anleggene nevnt ovenfor samt andre interesser, se beskrivelsen av enkeltområdene i kap. 9.

2.6. Planstatus

Alle områdene som foreslås vernet, unntatt Mosvatnet, er avsatt som LNFR-områder i de respektive kommunenes kommuneplaner. Mosvatnet er satt av som FRI-område.

3. Samfunnsnytte og konsekvenser av verneforslaget

3.1 Samfunnsnytte av verneforslaget

Gjennomføring av verneforslaget vil bidra til å oppfylle de nasjonale målene for naturmangfold, og oppfylle internasjonale mål og forpliktelser blant annet ved at det vil være del av Norges bidrag til globalt mål 3 om bevaring i naturavtalen.

Naturen leverer viktige økosystemtjenester, både i form av bruksverdier og ikke-bruksverdier, herunder eksistensverdien av naturmangfoldet både for dagens befolkning og for framtidige generasjoner. Gjennom økosystemtjenestene gir naturen et essensielt bidrag til samfunnsøkonomiske verdier. Vern vil bidra til at naturverdiene ivaretas på lang sikt. Gjennomføring av verneforslaget vil derfor ha positiv samfunnsmessig betydning.

3.2 Samfunnsmessige konsekvenser av verneforslaget

Vern av områder etter naturmangfoldloven er å anse som varige tiltak som kan påvirke ulike samfunnsområder. Områdene i verneforslaget er gjennomgående små, noe som i utgangspunktet tilsier at konsekvensene for andre interesser er begrensede.

Norsk landbruk og matproduksjon er basert på bruk av arter som planter, husdyr og skogstrær. Genmangfoldet, dvs. den genetiske variasjonen innen artene, er en forutsetning bl.a. for framtidig klimatilpasning og produksjon. Bevaringsverdige skogtrær og ville slektninger av kulturplanter bevares best i naturlige populasjoner i naturen, eksempelvis i egnede verneområder. Verneområdene kan følgelig ha verdi også i denne sammenheng.

Alle områder som foreslås vernet har areal under 250 km^2 og omfattes ikke av kravene til utarbeidelse av konsekvensutredning etter plan- og bygningsloven og tilhørende forskrift. Bruksinteresser er klarlagt gjennom oppstartsmelding, høring av verneforslag og annen kontakt med berørte parter. I hovedsak er interessene knyttet til beite og jakt og annet friluftsliv. Dette er aktiviteter som fortsatt kan foregå innenfor rammen av verneforskriftene.

Vern vil begrense de fremtidige mulighetene for bl.a. mineralutvinning og regulering av vassdrag. Det er ikke konkrete planer om mineralutvinning og regulering av vassdrag i noen av områdene i dag. Det er ellers i verneplanprosessen lagt vekt på å imøtekomme andre interesser gjennom avgrensing og forskriftsutforming så langt det er mulig med tanke på den langsiktige bevaringen av områdene.

KLD viser til at det i verneprosessen ikke er avdekket vesentlige negative samfunnsmessige konsekvenser av verneforslagene. Verneforslagene er videre justert på ulike punkter for å imøtekomme og hensynta andre interesser. KLD mener verneforslaget slik det nå foreligger har små negative konsekvenser. Samlet sett vurderer departementet at de samfunnsøkonomiske konsekvensene av vernet vil være positive på sikt. Forslaget vil sikre natur som har en positiv samfunnsnytte, selv om nytten vanskelig kan kvantifiseres. Forslaget vil samtidig bidra til oppfyllelse av nasjonale og internasjonale forpliktelser om å ivareta naturmangfoldet. Verneforslagene vil også sikre viktige områder for friluftsliv.

4. Viktige endringer i verneprosessen

Navn: Det er under høringene kommet innspill som foreslår endring av navn for noen av områdene. Skrivemåten tilrås endret for følgende område: Søre Ai endres til Søre Åe. Se kap. 9 for nærmere beskrivelse.

Grenser: Det er gjennomført mindre justeringer i avgrensinger for Mosvatnet naturreservat. Dette er gjort for å unngå å komme i konflikt med fremtidig veianlegg - kollektivløsning.

Verneforskrifter:

Det er etter høringen foretatt noen mindre endringer i forslagene til verneforskrifter. Dette skyldes dels tilpasning til nyeste vernevedtak for naturreservater, presiseringer av bestemmelser, dels kommentarer i innkomne høringsuttalelser og et generelt ønske om at forskriftene blir mest mulig like for forhold som gjelder samme tema. For de to utvidelsene av eksisterende naturreservater, tilrås verneforskriften opphevet og erstattet med en ny som omfatter hele området.

5. Oppheving og endring av tidligere vernevedtak

Følgende eksisterende vernevedtak foreslås opphevet som følge av verneforslaget:

1. Forskrift 3. mai 2002 nr. 436 om vern av Fokstumyra naturreservat, Dovre kommune, Oppland.
2. Forskrift 9. juli 1993 nr. 660 om vern av Vistehorten naturreservat, Vågå kommune, Oppland.

6. Forvaltning av verneområdene

Det er fastsatt i forslaget til forskrifter at de respektive statsforvalterne skal være forvaltningsmyndighet for de enkelte områdene, bortsett fra for Mosvatnet naturreservat der myndigheten er lagt til Stavanger kommune, jf. naturmangfoldloven § 62.

Fokstumyra er utvidelse av et internasjonalt viktig våtmarksområde etter Ramsarkonvensjonen, et såkalt Ramsarområde. Klima- og miljødepartementet legger til grunn at utvidelsen vil bli innlemmet i det eksisterende Ramsarområdet dersom den oppfyller kvalitetskravene. Ramsarområder forvaltes av statsforvalteren på grunn av de internasjonale forpliktelsene som følger med denne statusen.

For områder som foreslås vernet som naturreservat og som ikke er Ramsarområder, er det er lagt til grunn at kommunene skal tilbys forvaltningsmyndigheten. Aktuelle kommuner skal derfor gjennom høringsprosessen ha fått tilbud om tildeling av forvaltningsmyndigheten for både eksisterende og nye områder som opprettes og som i sin helhet ligger innenfor kommunen. Dersom aktuelle kommuner ikke ønsker å ha forvaltningsmyndigheten for området som er foreslått vernet, blir denne myndigheten lagt til Statsforvalteren.

Stavanger kommune ønsker forvaltningsansvaret for Mosvatnet naturreservat. Øvrige aktuelle kommuner ønsker ikke forvaltningsmyndighet. Miljødirektoratet er delegert myndighet til å endre bestemmelse i verneforskriften om hvem som skal være forvaltningsmyndighet, jf. naturmangfoldloven § 34 sjette ledd nr. 4.

7. Saksbehandling

7.1. Generell bakgrunn

Arbeidet med bevaring av verdifull natur – supplerende vern er forankret i Meld. St. 14 (2015-2016) *Natur for livet*. Meldingen sier blant annet at man skal sikre et representativt utvalg av norsk natur for fremtiden, gjennom å verne naturtyper og økosystemer som i dag er mindre godt dekket av vern. Arbeidet med bevaring av verdifull natur er videre forankret i Meld. St. 35 (2023-2024) *Bærekraftig bruk og bevaring av natur*. Viktige naturfaglige evalueringer som ligger til

grunn for prioriteringene i vernearbeidet er NINA rapport 535/2010, NINA rapport 888/2012 og NINA rapport 1666/2019. Se kap. 2.2. med nærmere begrunnelse for verneforslaget.

7.2. Saksbehandlingsprosesser og saksgang

Områdene som foreslås vernet er knyttet til arbeidet med bevaring av verdifull natur – supplerende vern (se kap. 2.2 og 7.1 over). Saksbehandlingsprosessen har fulgt saksbehandlingsreglene i naturmangfoldlovens §41, 42 og 43. I tillegg har statsforvalteren hatt dialog med aktuelle kommuner og grunneierorganisasjoner i forkant av oppstartsmelding.

I tabellen nedenfor er det angitt tidspunkt for ulike stadier i verneprosessen for de ulike områdene.

	Navn på område	***Fylke***	***Oppstart***	***Høring***	***Statsforvalterens tilråding***
1	Mosvatnet naturreservat	Rogaland	26.06.2021	02.05.2024	01.09.2024
2	Fokstumyra naturreservat	Innlandet	09.11.2023	23.04.2024	19.09.2024
3	Vistehorten naturreservat	Innlandet	03.10.2023	06.06.2024	11.10.2024
4	Søre Åe naturreservat	Innlandet	03.10.2023	06.06.2024	11.10.2024

7.3. Forholdet mellom supplerende vern og frivillig vern av skog

I arbeidet med bevaring av verdifull natur – supplerende vern, er ikke formålet å verne skog. Det vil allikevel være tilfeller der skog vil måtte inkluderes i verneområdene av ulike årsaker. For å få økologisk funksjonelle enheter er det helt nødvendig å få med eksempelvis kantskoger. I enkelte tilfeller vil forhold som hensyn til klimaendringer, hensyn til hensiktsmessig avgrensing av verneområdet osv. også medføre at skog faller innenfor foreslåtte verneområder.

Ved vern av skog på privat eid grunn skal det legges til grunn at dette følger samme ordning som frivillig vern av skog. Ingen av områdene som tilrådes her inkluderer privat eid skog.

7.4. Forholdet til utredningsinstruksen, forvaltningsloven og saksbehandlings-reglene i naturmangfoldloven

Verneforslagene er utarbeidet i henhold til Utredningsinstruksen. I kapittel 1 og 2 begrunnes verneforslagene på overordnet nivå og sammenhengen med nasjonale og internasjonale mål om å ta vare på et utvalg av norsk natur belyses. Videre omtales kort hva som eventuelt skjer med verneverdiene hvis vernet ikke gjennomføres og hvilke virkemidler som eventuelt kan være relevante. I kapittel 3 vurderes samfunnsnytten av verneforslagene på et overordnet nivå, sammen med økonomiske og administrative konsekvenser. I kapittel 8 og 9 omtales og vurderes generelle kommentarer og konkrete merknader til verneforslag for de enkelte områder fra berørte parter, myndigheter og interessegrupper. Etter avveiinger mellom områdenes verneverdier og andre samfunnsinteresser er det underveis i verneprosessen foretatt endringer i vernebestemmelser og avgrensning for foreslåtte verneområder.

Gjennomføringen i henhold til rundskriv T-2/15 om saksbehandlingsregler ved områdevern etter naturmangfoldloven, forvaltningsloven og utredningsinstruksen har medført inkluderende prosesser som sikrer en vellykket gjennomføring. Aktuelle kommuner kan etter et vernevedtak søke om å få forvaltningsmyndighet i tråd med gjeldene politikk på området.

Gjennom verneplanprosessen er det foretatt en avveining mellom verneinteresser og andre

bruker- og samfunnsinteresser. Verneforslaget er også i størst mulig grad tilpasset de ulike brukerinteressene i området. Kravene i naturmangfoldloven § 14 er dermed oppfylt.

7.5. Høring av verneforslagene

Berørte grunneiere, rettighetshavere, kommuner, fylkeskommuner og andre instanser på fylkes- og regionnivå samt aktuelle lokale og regionale organisasjoner har hatt verneforslagene på høring.

Følgende sentrale høringsinstanser har hatt alle verneforslagene til uttalelse: Landbruksdirektoratet, Språkrådet, Vegdirektoratet, Norges Luftsportforbund, Forsvarsbygg, Statens vegvesen, Jernbanedirektoratet, Bane NOR, Kommunal- og moderniseringsdepartementet, Kommunenes sentralforbund, Kartverket, Riksantikvaren, Direktoratet for mineralforvaltning, Norges Geologiske Undersøkelser, AVINOR, Luftfartstilsynet, Telenor, Oljedirektoratet, Norges vassdrags- og energidirektorat, Statkraft SF, Statnett SF, Statskog SF, Norges Bondelag, Norsk Sau og Geit, Norges Skogeierforbund, Norskog, Norsk Bonde- og Småbrukarlag, NHO Reiseliv, Norsk Industri, Norges Naturvernforbund, Norges Jeger- og Fiskerforbund, Norsk Botanisk Forening, Norsk Ornitologisk Forening, Norsk Zoologisk Forening, WWF-Norge, Den Norske Turistforening, Friluftslivets fellesorganisasjon, Friluftsrådenes Landsforbund, Norges Idrettsforbund, Norges Orienteringsforbund, Norges handicapforbund, Norsk Organisasjon for Terrengsykling, Norges Naturvernforbund, Natur og Ungdom, Norges Miljøvernforbund, Norsk Biologforening, SABIMA, Norsk institutt for bioøkonomi,) Norsk institutt for naturforskning, Biologisk institutt Universitetet i Oslo, Universitets naturhistoriske museer og botanisk hage, NTNU Fakultetet for naturvitenskap og teknologi, NTNU Vitenskapsmuseet, NTNU Ringve botaniske have, Universitetet for miljø- og biovitenskap, Norges miljø- og biovitenskapelige universitet og Villreinrådet i Norge.

Hovedsynspunkter fra høringsinstansene er tatt inn i kap. 9.

8. Generelle merknader til verneforslagene

8.1. Miljødirektoratets generelle merknader

Forskriftenes innhold

Miljødirektoratet understreker betydningen av at en både ved utforming av verneforskrifter og forvaltning av områdene, herunder dispensasjonspraksis, legger til grunn et langsiktig perspektiv. Tiltak som isolert sett vurderes å ha liten betydning for verneformålet, kan i sum og over tid medvirke til at naturkvalitetene forvitrer.

Verneforskriftene innebærer vern av all vegetasjon og alt dyreliv. Dyreliv omfatter alle former for levende organismer, både virveldyr og virvelløse dyr. Det er likevel åpnet for sanking av bær og matsopp. Ulike tiltak som kan endre naturmiljøet er forbudt. Dette innbefatter anlegg av ulike slag (midlertidige eller faste), men også tiltak som for eksempel drenering, kalking og gjødsling. For enkelte områder er det i verneforskriften åpnet for visse typer anlegg etter søknad.

Motorferdsel er forbudt, men forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til nødvendig motorferdsel i forbindelse med spesielt nevnte formål. Det understrekes at regelen om «nødvendig motorferdsel» skal håndheves strengt. Motorferdsel i tilknytning til militær operativ virksomhet og tiltak i forbindelse med ambulanse-, politi-, brannvern-, rednings- og oppsynsvirksomhet, og

gjennomføring av skjøtsels- og forvaltningsoppgaver som er bestemt av forvaltningsmyndigheten er tillatt. Dette gjelder ikke for øvingsvirksomhet i tilknytning til slike formål. Det er gjort en vurdering for hvilke områder det er aktuelt med en egen dispensasjonshjemmel for øvingsvirksomhet. Utgangspunktet har vært at det ikke er aktuelt å åpne for dette i mindre verneområder.

Vedlikehold av eksisterende veger og anlegg, herunder bygninger og eventuelt andre installasjoner som er i bruk på vernetidspunktet, er tillatt. Med vedlikehold menes opprettholdelse av den standard vegen, bygningen, anlegget o.a. hadde på vernetidspunktet. Vedlikehold omfatter ikke nybygging, oppgradering eller utvidelse. Vedlikehold av for eksempel veg omfatter dermed tiltak eller arbeid for å holde vegen ved like eller opprettholde samme standard som på vernetidspunktet, uten at den endrer karakter. Miljødirektoratet vil ikke tilrå at verneforskriften henviser til veiklasser, da slike standarder kan endres over tid, men tilrår å opprettholde formuleringen om standard på vernetidspunktet. Tiltak som påføring av nytt grusdekke, grøfterensk, skifte av stikkrenner og lignende anses som vedlikehold. Motorferdsel i forbindelse med vedlikehold kan tillates etter søknad, og skal fortrinnsvis skje på snødekt mark.

Miljødirektoratet vurderer at mal for verneforskrifter for naturreservater ivaretar avveiningen mellom brukergruppene og de overordnete vernehensyn på en god måte.

Navn

Kartverket forutsetter at vernemyndigheten melder inn navnet på nye naturreservat til Kartverket for registrering i Sentralt stedsnavnregister (SSR) når vernevedtak er gjort, jf. § 15 i lov om stadnamn av 18. mai 1990 nr. 11. Kartverket forutsetter dessuten at kart over verneområdene produseres i samsvar med Miljødirektoratets produktspesifikasjon.

Språkrådet viser til at offentlige instanser er bundet til skrivemåten i sentralt stedsnavnsregister. For å kunne bruke annet navn, er det behov for å reise formell navnesak.

Når det gjelder de endelige vernekartene, vil de bli produsert i tråd med gjeldende praksis. Når det gjelder innmelding av navn på nye verneområder i Sentralt stedsnavnregister, vises til kommentarene fra Klima- og miljødepartementet i foredrag til kgl.res. i desember 2015.

Departementet viser til "at Kartverket gjøres kjent med nye vernevedtak gjennom brev fra Klima- og miljødepartementet for å tinglyse vernevedtakene på berørte eiendommer. Da Kartverket også er ansvarlig for Sentralt stedsnavnregister, må det forutsettes at Kartverket samtidig sørger for innmelding til Sentralt stedsnavnregister."

Kraftledninger

I områder med eksisterende energi- og kraftanlegg er utgangspunktet at anleggene skal kunne drives og vedlikeholdes på en sikkerhetsmessig og økonomisk forsvarlig måte. Forskriftsmalene har standardbestemmelser som åpner for drift og vedlikehold av anlegg, og motorferdsel i forbindelse med akutt utfall på kraftledninger. Forskriftsmalen fastsetter søknadsplikt for motorferdsel utover dette. Bakgrunnen for dette er at forvaltningsmyndigheten blant annet skal ha mulighet til å kunne styre hvilke typer kjøretøy som benyttes og til hvilken tid eller etter hvilken trasé kjøringen skal skje. Det forutsettes at man primært søker å legge motorisert ferdsel utenfor verneområdene.

Foruten drift og vedlikehold av eksisterende energi- og kraftanlegg, og nødvendig istandsetting ved akutt utfall, åpnes det for oppgradering/fornyelse av eksisterende kraftanlegg og kraftledninger for heving av spenningsnivå og øking av linjesnitt dersom tiltaket ikke skader verneverdiene angitt i verneformålet nevneverdig.

Miljødirektoratet forholder seg til enighet på departementsnivå om bestemmelsene om drift og vedlikehold av kraftanlegg.

Leting etter mineralske ressurser

Naturmangfoldloven § 41 sier at det som ledd i saksbehandlingen skal innhentes kunnskap om andre mulige verdier i området. Dette vil i hovedsak være å samle kunnskap som allerede er kjent, herunder informasjon om pågående næringer eller aktiviteter.

Dersom ny kunnskap i framtiden viser at det finnes viktige forekomster av mineralske ressurser i verneområdene, må eventuell drift av disse forekomstene vurderes konkret i hvert enkelt tilfelle ut fra den generelle dispensasjonsbestemmelsen i naturmangfoldloven § 48. Denne lyder: "Forvaltningsmyndigheten kan gjøre unntak fra et vernevedtak dersom det ikke strider mot verne-vedtakets formål og ikke kan påvirke verneverdiene nevneverdig, eller dersom sikkerhetshensyn eller hensynet til vesentlige samfunnsinteresser gjør det nødvendig."

Den viktigste måten å få fram interessene knyttet til potensiell og planlagt utnyttelse av mineralressurser på, er høringene som gjennomføres for det enkelte verneforslaget.

Start og landing med luftfartøy

Miljødirektoratet vurderer at landing og start med luftfartøy er uønsket i naturreservater, og at dette bør tydeliggjøres og synliggjøres ved å ta inn et forbud i verneforskriften.

Når det gjelder militær operativ virksomhet i lufta viser Miljødirektoratet til NOU 2001:15 Forsvarets områder for lavtflyging punkt 5.5.6.1 Unntaket for militær operativ virksomhet i verneområder hvor det fremgår hva som anses som operativ virksomhet. Miljødirektoratet legger denne tolkningen av begrepet militær operativ virksomhet til grunn.

Sykling og større arrangementer

Hovedregelen i friluftsloven er at sykling kan skje uten grunneiers tillatelse på veg og sti og overalt på fjellet, når det skjer hensynsfullt og med tilbørlig varsomhet.

I tråd med føringene i friluftsmeldingen og tidligere vedtatte kgl.res. for skogvern tilrår Miljødirektoratet at sykling (samt riding og bruk av hest) tillates på eksisterende stier og veier, dersom det ikke er særskilte naturfaglige hensyn som tilsier et forbud på bestemte stier eller i bestemte områder. I denne verneplanen tillates det bruk av sykkel på veier i Fokstumyra. I Mosvatnet tillates også bruk av sykkel på stier og veier markert i vernekartet.

I områder hvor det ikke finnes veger og stier gjelder et generelt forbud mot sykling og bruk av hest. Det går fram av beskrivelsen av det enkelte område dersom det ikke finnes veger eller stier i området.

Når det gjelder el-sykler rammes dette av forbudet mot motorferdsel i verneforskriftene.

Forbudet mot arrangementer omfatter større arrangementer. Det er ikke fastsatt noen absolutt grense for hvor store arrangementer som faller inn under forbudet. Forvaltningsmyndigheten må gjøre en konkret vurdering av om planlagte arrangementer omfattes av forbudet. Det er åpnet for å kunne gi tillatelse til større arrangementer etter søknad. Det er også mulig å gi åpning for bestemte arrangement i verneforskriften. Dette kan for eksempel være aktuelt for faste årlige arrangementer med liten grad av tilrettelegging, men det skal da skje etter en konkret vurdering opp mot ivaretakelse av verneformålet for det enkelte området.

Når det gjelder orientering så er det ikke noe generelt forbud mot orienteringsvirksomhet, men orienteringsløp som faller inn under forbudet mot større arrangement må omsøkes. Utsetting av turposter, kjentmannsposter, turorientering mv. anses heller ikke som arrangement, men kan rammes av forbudet mot midlertidige innretninger og dermed være søknadspliktig. Det kan tas inn særskilt unntak for dette etter konkret vurdering ut fra verneverdiene.

8.2. Klima- og miljødepartementets generelle merknader

8.2.1. **Kraftledninger**

Drift og vedlikehold av kraftledninger

KLD viser til at bestemmelsene åpner for drift og vedlikehold av eksisterende energi- og kraftanlegg der dette er aktuelt. Vedlikehold omfatter blant annet utskifting av komponenter knyttet til kraftledninger (liner, isolatorer, master, traverser m.v.) i samsvar med anleggets tillatte egenskaper i tråd med konsesjon etter energiloven. Oppsetting av master med annen utforming enn eksisterende anlegg, omfattes normalt ikke av bestemmelsene på dette punkt. Ved utskifting av master eller andre komponenter, skal master og komponenter som er mest mulig lik eksisterende benyttes, med mindre overgang til andre typer master og komponenter vil redusere anleggets innvirkning på verneverdiene uten urimelige kostnader eller ulemper for anleggseieren, jf. energiforskriften § 3-4.

Der hvor grenser for verneområder ligger nær eksisterende kraftledninger forutsettes det at verneområdet ikke er til hinder for drift og vedlikehold av kraftledningene.

Istandsetting ved akutt utfall

Ved akutt utfall, samt ved umiddelbar fare for akutt utfall, på eksisterende energi- og kraftanlegg er det behov for rask istandsetting slik at kunder får strøm og viktige samfunnsfunksjoner kan opprettholdes. I henholdsvis § 4 og § 6 er det derfor tatt inn bestemmelse om at istandsetting, og motorferdsel i den forbindelse, kan gjennomføres uten søknad. I § 6 er det tatt inn bestemmelse om at det i ettertid skal gis melding til forvaltningsmyndigheten om motorferdselen. Unntaket for motorferdsel i § 6 gjelder bare ved akutt utfall og fare for akutt utfall, ikke for ordinær drift og vedlikehold.

Oppgradering og fornyelse av kraftledninger

Verneforskriftene har i § 4 unntak for oppgradering eller fornyelse av kraftledninger for heving av spenningsnivå og øking av linetverrsnitt når dette ikke skader verneverdiene angitt i verneformålet nevneverdig. Eksempel på tiltak som har liten påvirkning på verneverdiene, og som er tillatt etter dette unntaket, er endring av driftsspenning eller linetykkelse. En forutsetning for dette er at heller

ikke anleggsarbeidene skader verneverdiene nevneverdig. Oppgraderinger som innebærer bruk av større eller endrede master kan også omfattes dersom det ikke skader verneverdiene angitt i verneformålet nevneverdig. Vurderingen av om oppgraderingen eller fornyelsen skader verneverdiene angitt i verneformålet nevneverdig, vil være en konkret vurdering av tiltakets effekter på det naturmangfoldet som er oppgitt i verneformålet. Jo mer presis og spesifisert formålsbestemmelsen er, desto lettere vil det være å fastslå om vilkåret er oppfylt eller ikke. Eksempel på tiltak som kan skade verneverdiene angitt i verneformålet nevneverdig, er økning av spenningsnivå eller endrede master som medfører behov for å øke ryddebeltets bredde langs kraftledningen. Et annet eksempel er der man i anleggsfasen har behov for motorferdsel på barmark for å komme inn til mastepunktene med anleggsmaskiner, og slik ferdsel ikke kan skje i eksisterende ryddebelte. Slike tiltak vil kreve søknadsbehandling etter § 7.

Søknadspliktig oppgradering eller fornying av kraftledninger (§ 7)

Oppgradering eller fornyelse av kraftledninger som ikke faller inn under § 4, og som er nødvendig for å holde anlegget i tilfredsstillende driftssikker stand, skal behandles etter søknad. Dette gjelder først og fremst tiltak som har potensial til å skade verneverdiene nevneverdig. Vurderingen blir dermed en avveining mellom tiltakets samfunnsmessige betydning og hensynet til verneverdiene. Hensikten med konkret søknad er å etablere en kontakt mellom tiltakshaver og forvaltningsmyndigheten for verneområdet med sikte på å drøfte avbøtende tiltak, slik at mulige negative konsekvenser for verneverdiene i størst mulig grad reduseres og dermed synliggjøres allerede i søknaden. Hensikten er ikke å diskutere nedleggelse eller dramatiske omlegginger av det eksisterende anlegget, men derimot en mest mulig skånsom utforming og mindre justeringer av anlegget. Departementet legger derfor til grunn at det i de fleste tilfeller vil være mulig å komme frem til løsninger som ivaretar behovet for nødvendig oppgradering eller fornyelse. Opprettholdelse av luftledning i det samme området skal normalt aksepteres. Oppgradering og fornying kan i noen tilfeller innebære bygging parallelt med eksisterende kraftledning, hvis eksisterende ledning må være i drift under arbeidet før den deretter rives. Ved vurderingen skal det legges vekt på netteiers plikter etter energiloven til å sørge for å holde anlegget i tilfredsstillende driftssikker stand, herunder sørge for vedlikehold og modernisering som sikrer en tilfredsstillende leveringskvalitet. Ved vurderingen skal det også legges vekt på plikten til ved planlegging, utførelse og drift av elektriske anlegg å sørge for at allmennheten påføres minst mulig miljø- og landskapsmessige ulemper i den grad det kan skje uten urimelige kostnader eller ulemper for konsesjonæren. På bakgrunn av dette mener Klima- og miljødepartementet at vernet er forenelig med energiforsyningen som berører områdene. Det vises for øvrig til omtalen av områdene i kap. 9.

Spesielt om motorferdsel i forbindelse med drift og vedlikehold av kraftledninger

I mange tilfeller benytter netteier etablerte traseer, for eksempel traktorveier eller andre kjørespor, til motorferdsel i forbindelse med drift og vedlikehold av kraftledninger. Departementet mener at man bør vurdere generelle unntak i verneforskrifter for kjøring der det finnes slike traseer, og der kjøringen ikke vurderes å ville medføre nevneverdig skade på verneverdiene. Hvis det skal gis generelle unntak i verneforskrifter for slik motorferdsel må kjøretraseer som kan benyttes være inntegnet på vernekartet. Dersom det ikke er aktuelt med generelle unntak i etablerte traseer, bør forvaltningsmyndigheten ved behandling av dispensasjonssøknader så langt råd er vurdere flerårige tillatelser til motorferdsel i forbindelse med ordinær drift og vedlikehold av kraftledninger. Bl.a. bør flerårige tillatelser vurderes hvis det er hensiktsmessig både for

forvaltningsmyndigheten for verneområdet og for søker, og under forutsetning om at verneverdiene kan ivaretas tilfredsstillende eksempelvis ved at motorferdselen begrenses til fastlagte traseer eller at det benyttes miljøforsvarlige transportformer. Tillatelser hvor dette er avklart i lang tid vil redusere netteiers administrasjon knyttet til verneområder. I utgangspunktet står tiltakshaver rimelig fritt til å utforme en søknad om tillatelse til nødvendig motorferdsel i forbindelse med ordinær drift og vedlikehold av kraftledninger. For å redusere netteiers administrasjonskostnader ved å måtte søke mange ganger i samme områder, kan slike søknader utformes som transportplaner eller tilsvarende som beskriver netteiers langsiktige behov for motorferdsel knyttet til ordinær drift og vedlikehold av kraftledningen i området. I så fall vil det, dersom verneverdiene blir tilstrekkelig ivaretatt, kunne gis tillatelser med virkning over lang tid. Forvaltningsmyndigheten har alminnelig veiledningsplikt i slike saker og det oppfordres til dialog mellom forvaltningsmyndighet og netteier om hvordan transportbehov og verneverdier kan ivaretas. De vesentligste delene av en transportplan bør fremgå som vilkår i tillatelsen. Det legges til grunn at forvaltningsmyndigheten vil forlenge gitte tillatelser dersom forutsetningene ikke er endret.

Nødvendig motorferdsel i forbindelse med oppgradering og fornying av eksisterende kraftledninger gjelder andre typer tiltak enn ordinær drift og vedlikehold, og vil fortsatt måtte omsøkes etter verneforskriftens § 7 som tidligere.

8.2.2. **Mineralvirksomhet**

Eventuell drift av fremtidige funn av mineralforekomster

Verneforskriftene har forbud mot blant annet mineralutvinning. Regjeringen er opptatt av å legge til rette for fremtidig vekst i mineralnæringen. Ambisjonen i Norges mineralstrategi er å utvikle verdens mest bærekraftige mineralnæring. Områdene som forslås vernet kan inneholde mineralforekomster som kan gi grunnlag for fremtidig verdiskaping og næringsutvikling. Det kan være fornuftig å gjennomføre kartlegging, målinger eller undersøkelser i et verneområde for å få informasjon om ressurser og geologi for vurdering av mulig utvinning utenfor verneområdene, eller utvinning innenfor verneområdene som ikke vil være i strid med vernet. Naturmangfoldloven gjør det mulig å søke om dispensasjon fra forbudene mot mineralvirksomhet. Vilkårene for å gi dispensasjon følger av natur-mangfoldloven § 48 første ledd: *"Forvaltningsmyndigheten kan gjøre unntak fra et vernevedtak dersom det ikke strider mot vernevedtakets formål og ikke kan påvirke verneverdiene nevneverdig, eller dersom sikkerhetshensyn eller hensynet til vesentlige samfunnsinteresser gjør det nødvendig.*"

Selv om vilkårene for å gi dispensasjon er svært strenge, er ikke mineralutvinning helt utelukket. Det er tre alternative vilkår for å gi dispensasjon, og to av dem kan gi grunnlag for dispensasjon til utvinning av mineral. Det første vilkåret er dersom mineralutvinning "*ikke strider mot vernevedtakets formål og ikke kan påvirke verneverdiene nevneverdig*". Regjeringen har i senere vedtak om vern av skog signalisert at underjordisk drift med åpning for uttak utenfor verneområdet kan etableres på en måte som oppfyller dette vilkåret. Dagdrift innenfor verneområdet er derimot neppe aktuelt etter dette alternativet.

Dersom underjordsdrift med uttak utenfor verneområdet ikke er mulig, for eksempel på grunn av lang avstand mellom vernegrense og påvist funn, vil eventuell utvinning i dagbrudd måtte vurderes etter alternativet "hensynet til vesentlige samfunnsinteresser gjør det nødvendig". Unntaket for vesentlige samfunnsinteresser omfatter bare tungtveiende nasjonale hensyn.

Departementet kan ikke utelukke at mineralressurser med et betydelig verdiskapingspotensial i enkelte tilfelle vil være en slik nasjonal interesse. Det skal imidlertid mye til. Samtidig er det også et vilkår at den nasjonale interessen må gjøre inngrep i verneområdet "nødvendig". Dette betyr at man må vurdere om det er mulig å ivareta den nasjonale interessen på en annen måte, som ikke medfører inngrep i verneområdet, f.eks. bruk av underjordsdrift. Hensynet til verneverdiene vil være et tungtveiende argument for å finne andre løsninger.

Dersom forvaltningsmyndigheten kommer til at ett av vilkårene for å gi dispensasjon er oppfylt, beror det på forvaltningens skjønn om dispensasjon skal gis. Vurderingen skjer innenfor rammen av alminnelige forvaltningsrettslige regler og retningslinjer og instrukser fra overordnet myndighet, som for eksempel naturmangfoldloven kapittel II. Omfanget, miljøvirkningen og nødvendigheten av de tiltak som det søkes dispensasjon for, vil ha betydning i vurderingen. Tilsvarende vil de hensyn som taler positivt for omsøkte tiltak, slik som blant annet verdiskapingspotensialet knyttet til tiltaket inngå i vurderingen. Forvaltningsmyndigheten bør også vurdere om det vil stride mot verneverdiene om tilsvarende dispensasjonssøknader blir innvilget i fremtiden. Det gjelder særskilte retningslinje for skjønnsutøvelse dersom vilkåret "vesentlige samfunnsinteresser gjør det nødvendig" anvendes. Disse følger direkte av naturmangfoldloven § 48 annet ledd.

Mineralundersøkelser og motorferdsel

Kartlegging av mineralressurser forutsetter som regel måling fra luften, enkel prøvetaking mv., og vurdering av drivverdighet forutsetter normalt analyse av prøver tatt med kjerneboring. For å kunne vurdere om det er drivverdige mineralressurser i et område kan det derfor være nødvendig å gjennomføre undersøkelser med bruk av borerigg og frakt av utstyr mv. inne i et verneområde.

Vilkårene for å gi dispensasjon for undersøkelser og nødvendig motorferdsel følger av naturmangfoldloven § 48 første ledd: *"Forvaltningsmyndigheten kan gjøre unntak fra et vernevedtak dersom det ikke strider mot vernevedtakets formål og ikke kan påvirke verneverdiene nevneverdig, eller dersom sikkerhetshensyn eller hensynet til vesentlige samfunnsinteresser gjør det nødvendig.*"

Dersom vilkårene for å gi dispensasjon til mineralundersøkelser og/eller motorferdsel er oppfylt, kan forvaltningsmyndigheten i den skjønnsmessige vurderingen av om slik dispensasjon skal gis, legge vekt på om undersøkelser mv. utenfor verneområdet har sannsynliggjort funn av mineralforekomster innenfor verneområdets grenser.

Tillatelser etter annet lovverk og samordning av saksbehandlingen

§ 48 tredje ledd gjelder der mineralundersøkelser eller mineralvirksomhet trenger tillatelse etter både verneforskriften og annet lovverk. Eksempler på dette kan være nødvendige avklaring etter plan- og bygningsloven, motorferdselloven eller mineralloven.

8.2.3. **Hogst av ved til hytter**

I § 7 i forskriften for Fokstumyra er det åpnet for søknad om hogst av ved til eksisterende hytter i verneområdet. Det legges primært til grunn at ved bør hogges utenfor verneområdet og fraktes inn

til eksisterende hytter, men at det må gjøres en vurdering i hvert enkelt tilfelle om belastningen på verneområdet blir mindre om det tillates vedhogst rundt hyttene i verneområdet enn at veden blir transportert inn til hyttene gjennom verneområdet. Dersom det gis dispensasjon for hogst av ved til eksisterende hytter må det settes vilkår bl.a. om lokalisering og gjennomføring av hogsten, hogstmengde samt hvilke treslag som kan hogges, slik at verneverdiene i området ikke reduseres. Hogst skal uansett ikke skje i registrerte kjerneområder.

8.2.4. **Motorferdsel på barmark**

Det er i enkelte tilfeller i verneforskriftens § 7 åpnet for at det etter søknad kan gis dispensasjon til bruk av motorferdsel for ulike formål. Der hvor bestemmelsene ikke spesifiserer om slik transport skal skje med beltekjøretøy på snødekt mark, med lufttransport eller på barmark, skal det ved vurderingen av den enkelte dispensasjons-søknad legges til grunn at transporten fortrinnsvis bør skje med beltekjøretøy på snødekt mark eller med lufttransport. Transport på barmark er kun aktuelt når transport med beltekjøretøy på snødekt mark eller lufttransport er vanskelig gjennomførbart, og forutsetter at slik transport er vurdert å kunne gjennomføres uten skader på viktige verneverdier, naturtyper eller leveområder for arter.

8.2.5. **Nødvendig transport av ved, materialer og utstyr til hytter**

Verneforskriften for Fokstumyra har i § 7 bestemmelser som åpner for nødvendig transport av ved, materialer og utstyr til hytter. Det legges til grunn at slik transport fortrinnsvis bør skje på veier, eller alternativt med beltekjøretøy på snødekt mark, bl.a. fordi det her ofte er snakk om betydelig vekt som skal transporteres og betydelig potensiale for sporskader. Transport på barmark utenfor veier er aktuelt kun i enkelte spesielle tilfeller hvor transport med beltekjøretøy på snødekt mark ikke er mulig eller praktisk gjennomførbart, og dersom slik transport er vurdert å kunne gjennomføres uten skader på viktige verneverdier, naturtyper eller leveområder for arter. Dette må vurderes konkret i det enkelte tilfellet.

8.2.6. **Beiting**

Tre av verneforskriftene åpner for beiting (Fokstumyra, Vistehorten og Søre Åe). To av disse områdene har sjeldne lavarter (Vistehorten og Søre Åe), og beiting et viktig redskap for å opprettholde verneverdiene. Samtidig kan verneverdiene her bli skadet dersom beitetrykket blir for hardt. Det er føringer for beitepraksis i eksisterende forskrift og i skjøtselsplan for Vistehorten i dag. For å sikre at forskriften er i samsvar med det som har vært praksis og at beiting blir tilpasset verneverdiene er det åpnet for skånsom beiting i disse områdene. Skjøtselsplan/forvaltningsplan kan operasjonalisere hvordan skånsom beiting kan skje i praksis.

8.2.7. **Kulturminner og kulturmiljøer**

Det forutsettes et tett samarbeid mellom kulturmiljømyndighetene og naturforvaltnings-myndighetene i enkeltsaker om kulturminner og kulturmiljøer innenfor de foreslåtte verneområdene. Istandsetting, vedlikehold og skjøtsel av både fredete og ikke-fredete kulturminner skal skje på en slik måte at både natur- og kulturmiljøverdier ivaretas på best mulig måte. Slike tiltak avklares derfor med forvaltningsmyndigheten for verneområdene, slik at verneverdiene ikke forringes. Forskriftenes punkter om kulturminner og kulturmiljøer er kun en presisering av kulturminnelovens bestemmelser, som også gjelder innenfor de foreslåtte verneområdene. Klima- og miljødepartementet vil understreke at inngrep i, istandsetting og

skjøtsel av kulturminner og kulturmiljøer som er fredet i medhold av kulturminneloven, bare kan skje etter tillatelse fra kulturmiljømyndighetene.

8.2.8. **Forholdet til matloven**

I de spesielle tilfeller hvor det er behov for å sette inn tiltak etter lov av 19. desember 2003 nr. 124 om matproduksjon og mattrygghet mv. (matloven) vil dette kunne dispenseres for etter de generelle dispensasjonsbestemmelsene i verneforskriften. En eventuell dispensasjon skal iverksettes uten opphold i henhold til de tiltak loven krever.

8.2.9. **Skogbrann, insektangrep o.l.**

I de spesielle tilfeller hvor det er behov for å sette inn tiltak for å forhindre skader på skog i verneområdet og omkringliggende skog som følge av skogbrann, insektangrep o.l. vil det kunne dispenseres for dette etter de generelle dispensasjonsbestemmelsene i verneforskriften. Ved brannslokking skal det gis melding parallelt til ansvarlig oppsyn for verneområdet.

8.2.10. **Sykling på veier og stier**

Det er generelt åpnet for sykling på eksisterende veier og stier, unntatt hvis verneverdiene i området er vurdert som sårbare for slik påvirkning. Dette i samsvar med Meld. St. 18 2015-2016 *Friluftsliv*. I områder uten stier eller veier er sykling følgelig ikke tillatt.

8.2.11. **Unntak for militær operativ virksomhet**

Reglene om ferdsel i verneforskriftene er ikke til hinder for gjennomføring av militær operativ virksomhet. Militær operativ virksomhet omfatter normalt ikke øvingsvirksomhet. I praksis gjelder det likevel et unntak fra dette ved såkalt "utrykningsøvelser med militære styrker". Klima- og miljødepartementet legger til grunn at "Beredskapstiltak, herunder utrykningsøvelser med militære styrker" er en del av militær operativ virksomhet, slik det fremgår av St. meld. 62 (1991-92), s. 47. Med utrykningsøvelser skal forstås øvelser som har til hensikt å trene/øve Forsvarets beredskap. Dette i motsetning til annen øvingsvirksomhet med øvingsmål som ikke er direkte knyttet til beredskapstiltak. Det er å bemerke at både planlegging, forberedelse og gjennomføring av aktiviteten er omfattet av unntaket. På grunn av hastepreget i denne type aktivitet kan det være mer krevende å planlegge og hensynta restriksjonsområder som f.eks. verneområder.

KLD legger for øvrig til grunn at forvaltningsmyndigheten og Forsvaret oppretter dialog om planlagt aktivitet som vil kunne berøre verneområdene.

Forvaltningsmyndigheten skal vurdere om det er behov for å søke tillatelse eller ikke avhengig av hvordan verneforskriften er utformet. KLD viser til brev 3.4.2019 til verneområdestyrer og statsforvaltere om forståelsen av begrepet militær operativ virksomhet.

8.2.12. **Annet**

Når det gjelder eventuelle nye behov for ulike mindre tiltak som måtte oppstå i fremtiden, og som ikke vil ha nevneverdig negativ påvirkning for verneverdiene, kan eventuelle søknader om slike tiltak vurderes etter generelle dispensasjonsbestemmelsen § 8 jf. naturmangfoldloven § 48, hvor følgende formulering vil være aktuell: «Forvaltningsmyndigheten kan gjøre unntak fra forskriften dersom det ikke strider mot vernevedtakets formål og ikke kan påvirke verneverdiene nevneverdig, ...».

Utover KLDs merknader nevnt over har departementet foretatt mindre justeringer i forskriftene, i hovedsak av teknisk art. KLD slutter seg for øvrig til Miljødirektoratets generelle merknader i kap. 8.1.

9. Merknader til de enkelte områdene

Nedenfor er gjengitt sentrale opplysninger om de enkelte områdene, om saksbehandlingen for dem, viktige høringsinstansers hovedsynspunkter og hovedinnholdet i vurdering og tilråding fra statsforvalterne, Miljødirektoratet og KLD. For detaljert omtale av de samme tema samt lister over høringsinstanser vises til Miljødirektoratets tilråding samt til aktuelle tilrådinger fra statsforvalterne. Verneverdiene i enkeltområder er nærmere beskrevet i tilrådingen fra Miljødirektoratet. Under «Inngrep» oppgis tekniske inngrep der det finnes slike, og i tillegg større forekomster av f.eks. fremmede arter.

1. Mosvatnet naturreservat, Stavanger kommune, Rogaland

Areal 608 dekar, hvorav 5 dekar åpen fastmark, 133 dekar skog og 461 dekar ferskvann.

Verneformål og særskilte verneverdier

Formålet med vernet er å bevare et område som inneholder truet, sjelden og sårbar natur med særlig betydning for biologisk mangfold i form av bynær park, bøke- og løvskog og vannområde med godt etablert strandskogvegetasjon med sumpskogpreg. Vannområdet og skogsområdene utgjør samlet et artsrikt økosystem, med essensielle økosystemfunksjoner for flere truede arter, inklusiv fugl og flaggermus.

Mosvatnet er en av de mest artsrike innsjøene i Rogaland for fugl. Det er registrert 164 fuglearter i området, og 45 av disse er rødlistede. Mosvatnet har en spesielt viktig geografisk posisjon sentralt i nettverket av våtmarksområder i regionen. Vannet reduserer avstanden mellom de viktige verneområdene på Nord-Jæren (Ramsar Jæren) og sjøfuglverneområdene i Boknafjorden og Ryfylke. På grunn av spesifikk naturvariasjon rundt Mosvatnet er dette den mest verdifulle lokaliteten for flaggermus i Stavanger.

Mosvatnet naturreservat har sentrale økosystemfunksjoner for en rekke artsgrupper, og utgjør samlet sett et helhetlig økosystem i et bynært område.

Bidrag til å utfylle eksisterende vern:

Mosvatnet øker dekningsgraden til enkelte utsatte naturtyper, i varm vegetasjonssone, dvs. boreonemoral sone, i lavlandet, og dekker et produktivt skogsareal. På større skala vil Mosvatnet i særlig grad bidra til nettverket av verneområder som er viktige for fugleliv og flaggermus. Som en naturlig kopling mellom verneområder, hekkeområder, næringssøksområder og overvintringsområder bidrar Mosvatnet med viktig økologisk funksjon. Innenfor en radius av 10 km finner vi 10 verneområder. Disse områdene er i hovedsak små, og avstanden forbi Mosvatnet er stor. Med Mosvatnet som verneområdet vil avstanden mellom verneområdene mer enn halveres. Dette er med på å skape en robusthet for flere av verneområdene i regionen og dermed også bidra til at det økologiske nettverket økes.

Inngrep og andre interesser:

Området har vesentlig kulturpåvirkning, både eldre og ny. Områdene rundt Mosvatnet har vært et jordbrukslandskap med dyrket mark og beiteland, men deler av området var tidlig skjøttet som park og skogsareal. Det er nå etablert et omfattende turstinettverk rundt Mosvatnet, og deler av dette nettverket er skjøttet som park med utsiktspunkt til vannet.

I tillegg er området påvirket fra en eldre utfylling av myrareal vest for Mosvatnet gjennom renseparken nordvest i området. Selv med vesentlige fysiske inngrep har området klart å utvikle og holde et variert økologisk system.

Området er avsatt som natur- og friområde i kommuneplanens arealdel, og har stor lokal betydning som friområde.

Stavanger kommune er grunneier.

Forholdet til frivillig vern av skog

Stavanger kommune har stadfestet at de avstår fra muligheten til å ta verneprosessen via frivillig skogvern. Statsforvalteren har i tillegg avklart de regionale skogsinteressene med fylkesskogmester i Rogaland. Fylkesskogmester stadfester at det ikke er vesentlige skognæringsinteresser i forbindelse med skogarealene rundt Mosvatnet.

Hovedsynspunkter i høringen

Bane Nor, NVE og Statnett SF har uttalt seg og har ikke merknader til forslaget.

Stavanger kommune stiller seg med vedtak i Stavanger formannskap enstemmig positiv til foreslått vern av Mosvatnet som naturreservat.

Lnett AS er områdekonsesjonær for strømnett i regionen. De ønsker at § 4 Generelle unntak fra vernebestemmelsene *også skal inkludere fornying og nyetablering av strøm- og lysnett.* Lnett ønsker også at **§ 7 Spesifiserte dispensasjonsbestemmelser** *«g. nødvendig motorisert ferdsel i samband med drift, vedlikehold, oppgradering og fornying av strøm- og lysnett.» skal flyttes og inkluderes i § 6* ***Generelle unntak fra ferdselsbestemmelsene*** *slik at Lnett vil ha mulighet for motortransport ved vedlikehold, drift, og oppgradering som ikke inngår under § 5 (akutt utfall eller fare for akutt utfall).*

Rogaland fylkeskommune kom etter høring med en uttalelse der de ber om at det blir tatt hensyn til buffersone med tanke på bussveiplanlegging, og ber om at grensen legges 10 m fra vegkant for å få god nok plass for evt tiltak.

Stavanger kirkelige fellesråd (SKF) viser til at verneavgrensingen går helt i grensen av Tjensvoll gravlund, og gravlunden har behov for eventuelle tiltak i skråningen nordsiden av gravlunden.

Stavanger parkrun, Naturvernforbundet i Rogaland, Stavanger orienteringsklubb og Stavanger turistforening (STF) tar alle opp problemstillinger knyttet til pågående aktiviteter og om disse får fortsette.

To enkeltpersoner har kommet med høringsuttalelser der de er negative til verneforslaget.

Statsforvalterens kommentarer

Statsforvalteren har tatt innspill fra Lnett AS delvis til følge ved åpning for drift og vedlikehold og nødvendig istandsettelse ved akutt utfall på eksisterende nett. Framtidige endringer inklusiv fornying og nyetablering av nettet vil ikke inngå som en del av det generelle unntaket, da dette vil kreve planlegging og det da ikke vil være en vesentlig ulempe for Lnett AS å involvere forvaltningsmyndigheten på et tidlig tidspunkt for å avklare best mulig løsning for verneområdet. En oppgradering og fornying av eksisterende strømnett vil kunne påvirke verneverdiene, bl.a. ved at hogstsoner i skog kan endres som følge av tiltak. Det er derfor vesentlig for verneformålet at forvaltningsmyndighet kan delta for å finne minnelig løsning. Statsforvalteren etterkommer ikke Lnett AS sitt ønske om å flytte punkt om motorferdsel til generelle unntak. Lnett AS må søke om dispensasjon fra vernereglene for motorisert ferdsel. Det er påregnelig at dispensasjon blir gitt, men på vilkår for å sikre verneverdiene og formålet med verneområdet.

Lnett AS stadfester at det ikke er planer om nye anlegg i tilknytting Mosvatnet naturreservat. Mosvatnet naturreservat har sine største naturverdier knyttet til randsonen av verneavgrensingen, og et nytt anlegg vil potensielt ha stor påvirkning om det blir kabler i bakken eller luftspenn. Derfor vil Statsforvalteren ikke tilråde en åpning for nyetablering i forskrift.

Statsforvalteren anbefaler justering av grensen henhold til ønsket fra Rogaland fylkeskommune om at grensen legges 10 meter fra dagens vegkant.

Statsforvalteren har åpnet i forskriften for at gravlundforvalteren kan stelle 5 meter av kantsonen i verneområdet, der den grenser mot gravlunden. Statsforvalter foreslår også at det gis mulighet for dispensasjon til og felle løvtrær i denne 5 meter kantsonen og til å etablere gjerde.

Statsforvalteren påpeker at de i samråd med Stavanger kommune har utarbeidet et verneforslag som regulerer aktivitetsnivået minst mulig, men likevel klarer å ta vare på de vesentlige naturverdiene. Videre har Stavanger kommune, som grunneier og arealmyndighet, lagt restriksjoner på bruken av området. Disse restriksjonene er videreført, og relativt få nye restriksjoner er lagt til gjennom forskrift. I utarbeidelsen av forskriften er det også lagt vekt på forvaltningsoppgavene i etterkant slik at reglene skal være lette å forstå for befolkningen og lette å forvalte. Med omsyn til ferdselsaktivitet for den enkelte til fots, er det ikke lagt restriksjoner i verneområde annet enn på åpne vannflater. For større arrangement er det fritt på turvegnettverket og på markerte flater i vernekartet. For å imøtekomme Mostuns behov er arealet mellom Mostun og Stavanger kunstmuseum skravert ut som areal egnet for større arrangement. For større arrangement med aktivitet utenfor areal egnet til større aktiviteter, jf. vernekart, er det krav om dispensasjon. Motorisert ferdsel er forbudt, med unntak av el-sykkel, el-sparkesykkel og el-rullestol, det er også unntak for utrykningskjøretøy på oppdrag (ikke øvelse) og for skjøtsel på oppdrag fra forvaltningsmyndighet. For større arrangement må det søkes tillatelse om for å få adgang utenfor turvegnettet. Grensen vil avhenge av fotavtrykket til aktiviteten, men grensen er satt slik at en skoleklasse skal kunne besøke naturreservatet uten hinder. De store arrangementene som mosjonsløp etc. vil kunne bli arrangert som før uten hindring så fremt de holder seg til turstinettverket og plasser markert i vernekartet.

Statsforvalteren tilrår at området blir vernet som naturreservat med endring av verneforskrift og vernekart som beskrevet."

Miljødirektoratet slutter seg til Statsforvalterens forslag til verneform. Det er gjort en mindre justering av grensen verneområdet etter høring. Miljødirektoratet har også endret § 11 slik at det framgår direkte av forskriften at Stavanger kommune skal være forvaltningsmyndighet.

Det er foreslått noen mindre endringer i forskriften og i avgrensning etter høring.

Miljødirektoratet viser for øvrig til sine generelle kommentarer i kapittel 6 av sin tilrådning til KLD, slutter seg til Statsforvalterens tilråding og tilrår opprettelse av Mosvatnet naturreservat.

Klima- og miljødepartementet slutter seg til Miljødirektoratet og tilrår vern av Mosvatnet naturreservat i henhold til vedlagte forskrift og kart.

2. Fokstumyra naturreservat, Dovre kommune, Innlandet – utvidelse

Areal 531 dekar, hvorav ca 131 dekar er ferskvann. Totalarealet for Fokstumyra naturreservat når dette arealet er inkludert, blir ca 18511 dekar.

Verneformål og særskilte verneverdier

Formålet med vernet er å bevare et stort og meget variert myr- og våtmarksområde, med omkringliggende hei og skog, og med et meget rikt og variert fugleliv av særlig viktighet for hekkende og trekkende våtmarksfugl, samtidig som området har stor variasjon i myrtyper og myr- og våtmarksvegetasjon. Videre er formålet å verne et kvartærgeologisk meget viktig område med formelementer av stor betydning for forskning, undervisning og landskap.

Den foreslåtte utvidelsen ligger mellom Lesjabekk og Vålåsjøen og grenser til eksisterende Fokstumyra naturreservat. Bare Sandsåsætervegen skjærer igjennom og deler opp de myrene som før vegen kom var sammenhengende. I hovedsak er arealene mellom Lesjabekk og Vålåsjøen et stort våtmarksområde med mye myr. Gjennom dette flate landskapet renner Foksåe og Vesleåe, som munner ut i Vålåsjøen, i en deltaformasjon. Arealet ligger 936 moh. og sammen med eksisterende Fokstumyra naturreservat blir reservatet som helhet godt arrondert og økologisk funksjonelt. Området har det en viktig funksjon for fugl på trekket, spesielt på våren, og som hekkelokalitet for fugler tilknyttet våtmark og til næringssøk, både for vannfugl, spurvefugl og rovfugl. Totalt 18 fuglearter på den norske rødlista er registrert i utvidelsesområdet.

Bidrag til å utfylle eksisterende vern:

Området er et viktig tilleggsareal til eksisterende Fokstumyra naturreservat med gode utforminger av flere våtmarkstyper, og innløpsoset i Vålåsjøen er en naturtype som fra før ikke finnes innenfor det eksisterende verneområde. Innløpsosen i Vålåsjøen er den første plassen i området Fokstumyra – Vålåsjøen som blir isfritt på våren. Tidlig om våren tiltrekker dette seg ender som trekker gjennom Foksådalen. Her finner de åpent vann og tilgang på mat. Området Lesjabekk-Vålåsjøen vil ha en utfyllende funksjon i forhold til eksisterende Fokstumyra naturreservat særlig når det gjelder tidlig vårtrekk av andefugl. Området vil også tilføre nye, viktige områder for hekkende våtmarksfugl, nye matleitingsområder for de samme artsgruppene og jaktområder for rovfugl.

Inngrep og andre interesser:

Europaveg 6 (E6): Reservatgrensen ligger på det smaleste 10 meter unna E6 sin veimidte. Med dette er utvidelsen av Fokstumyra naturreservat ikke i konflikt med dagens bruk av E6 inkludert vanlig drift og vedlikehold.

Omtrent 560 meter av Sandåsætervegen går igjennom området som foreslås vernet. Veien er ca. 3,5 meter bred. Veien fører fra E6 til Dovrebanen samt til et antall hytter og setre beliggende på nordsiden av Sandåsæterveien. Sandåsætervegen er tur- sykkelveg over Dovrefjell i reguleringsplanen til Dovre kommune.

Fjellnett AS har områdekonsesjon og derav leveringsplikt for eventuelle framtidige tilknytninger av forsyningsanlegg for strøm herunder drift av forsyningen. Det er tatt inn en bestemmelse i verneforskriften som gjelder dette.

To hytter på festetomter der Statskog er grunneier blir liggende innenfor verneområdet etter nøye overveielser knyttet til verneverdier og områdets funksjon for fugl. Innenfor foreslåtte reservatgrense ligger også tre mindre brygger knyttet til Naustodden og to mellom E6 og Vålåsjøen.

Området ligger i LNFR-område i kommuneplanens arealdel for Dovre kommune.

Hovedsynspunkter i høringen

Dovre kommune mener prosessen med utvidet vern av Fokstumyra naturreservat så langt har vært god og grundig, der partene i tilstrekkelig grad har blitt informert og har fått komme til orde.

Dovre kommune ser at Statsforvalteren i Innlandet har gode naturfaglige grunner til å foreslå utvidelse av verneområdet Fokstumyra naturreservat og at vurderingene som er gjort er basert på grundig kunnskap om arter, økosystem og naturtyper.. Dovre kommune er positive til formålet med vernet og til utvidelse av verneområdet.

Dovre kommune ønsker å redusere vernegrensen fordi deler av området som er foreslått er aktivt brukt til fiske, inkludert garnfiske. For å ivareta fiskebestanden, er det viktig å legge til rette for fiske. Dovre kommune foreslår derfor å trekke vernegrensa inn til sørsiden av naustene på vestsiden av sjøen.

Dovre kommune har følgende innspill til forslag til verneforskrift:

Rådmannen kan ikke se at interesser knytt til sykling langs Sandåsætervegen, som del av sykkelvegen over Dovrefjell, er ivaretatt. Dette må og åpne for bruk av elsykkel. Dovre kommune ønsker at dette blir ivaretatt gjennom unntak fra ferdselsforbud og da under § 6, generelle unntak fra ferdselsbestemmelser.

Dovre kommune stiller spørsmål ved om det er hensiktsmessig å forby uttak av villmink, som er en svartelista art, i det framtidige verneområdet og at uttak av villmink bare skal kunne gå føre seg etter søknad. Dovre kommune tenker uttak av villmink bør kunne gjennomføres fast deler av eller hele året, og da av kvalifisert personell, og ber Statsforvalteren gjøre en ny vurdering av dette.

Birdlife Norge, avdeling Oppland støtter de foreslåtte vernereglene for naturreservatet, herunder mener de at det foreslåtte garnforbudet i innløpspartiet på Vålåsjøen er svært viktig. Birdlife

mener at utvidelsen av Fokstumyra naturreservat og tilhørende vernebestemmelser er et svært godt eksempel på helhetlig områdevern.

Nordplan på vegne eierne av den ene hytta tar opp ønske om fortsatt bruk av robåt og om det vil være mulig å gjenoppbygge hytta eller annekset hvis det blir ødelagt. Mulighet for å rydde vegetasjon rundt hytta blir også tatt opp, samt en rekke spørsmål om tolkningen av verneforskriftens bestemmelser.

To enkeltpersoner har kommet med høringsuttalelser der de er negative til verneforslaget og har forslag om alternativ avgrensing.

Statsforvalterens kommentarer

Statsforvalteren viser til at allerede i opptakten til oppstartsmeldingen snevret Statsforvalteren inn kandidatområdet i selve innsjødelen, det vil si at aktuelt utkast til vernegrense er ca. 56 dekar mindre enn det som ble utredet i biologisk rapport av 2014. Årsaken til dette var fra starten en avveining mellom dagens bruks- og friluftsinteresser og fuglenes funksjonsområde. Ytterligere ønsker om innsnevringer av reservatgrensen er ikke imøtekommet, som følge av at vi har nøye kunnskap om at dykkender og storlom bruker dette området til næringssøk så snart området blir isfritt på våren og ut over sesongen. Disse artene utgjør sammen med andre fuglearter, en vesentlig del av verneformålet.

Statsforvalteren er kjent med problematikken knyttet til garn i vann som kan fange og drukne fugler. Forstyrrelseseffekten på fuglelivet ved å sette ut garn er også tillagt vekt. Den åpne vannflaten i Vålåsjøen er i sin helhet ca. 1200 dekar stor, og selv med vernet vil det være rundt 1070 dekar (som ligger utenfor reservatet) av sjøen som vil være tilgjengelig for fiske herunder garnfiske. En utvidelse av Fokstumyra naturreservat vil med dette beslaglegge et lite areal av Vålåsjøens totalareal, det vil derfor fortsatt være store arealer, hvor man kan drive med aktiv fiskeforvaltning. Det er i verneforskriften også tatt inn en bestemmelse om stangfiske fra Naustodden som gjør at stangfiske fra Naustodden kan fortsette på samme nivå som fra før vernet, samt at stang- og snørefiske kan fortsette med unntak av tiden med ferdselsforbud (15. april-1.august). Den foreslåtte utvidelsen vil med dette ikke ha noen signifikant betydning for den framtidige forvaltningen av fisk i Vålåsjøen som helhet. Den reservatgrensen som er foreslått er nøye satt ut fra hvor vi pr. i dag vet at fuglene oppholder seg. Det er viktig for vernet at det får signifikant effekt som funksjonsområde for fugl og at området er arrondert med tanke på økosystemet sin robusthet. Området er et viktig tilleggsareal til eksisterende Fokstumyra naturreservat med fine utforminger av flere våtmarkstyper og innløpsoset i Vålåsjøen er en naturtype som ikke finnes innenfor eksisterende verneområde.

Statsforvalteren påpeker at sykling, herunder el-sykling, på Sandåsætervegen er ivaretatt i vernebestemmelsen § 6 bokstav c som sier ferdselsbestemmelsene i § 5 annet ledd er ikke til hinder for ferdsel, herunder motorferdsel, til enhver tid på bilveiene Nysætervegen og Sandåsætervegen. Ferdsel gjelder blant annet sykling, og motorferdsel gjelder også el- sykkel. Statsforvalteren er oppmerksom på at Sandåsætervegen er tur- sykkelveg over Dovrefjell i reguleringsplan (områdeplan 2) for Dovre kommune av 7.5.12. Vernet kommer ikke i konflikt med dette.

Det er tatt inn en bestemmelse i verneforskriften for tiltak i forbindelse med forvaltning av vilt og fisk. Denne bestemmelsen vil overveiende være knyttet til tiltak der en art enten er svartlista og uønsket i området eller har forårsaket dokumenterbar skade på bygg eller infrastruktur. Jakt er bare tillatt på hjortevilt i henhold til praksis i eksisterende Fokstumyra naturreservat. Når det gjelder villmink, er denne en svartlista art. Dersom det oppstår ønske om jakt og/eller fangst på villmink, så ønsker Statsforvalteren at dette skal være søknadspliktig, men at det etter en konkret vurdering kan tillates med hjemmel i verneforskriftens §7 bokstav h. Kvalifisert personell vil kunne påregne en flerårig dispensasjon på fastsatte vilkår som for eksempel tidspunkt og retningslinjer for utførelse/metode.

Tilgangen på hytter er sikret i vernebestemmelsene § 6 bokstav a og bokstav d. I perioden med ferdselsforbud (15. april – 1. august) kan hytteeier bruke robåt korteste farbare vei ut og inn av reservatet. Fiske med stang- og snøre i perioden med ferdselsforbud er ikke tillatt, men det kan fiskes når en har kommet til den delen av Vålåsjøen som ligger utenfor reservatgrensen. Det kan fiskes med stang fra Naustodden året rundt og i området øvrig i perioden der det ikke er ferdselsforbud. Dersom beverfelte trær og busker forhindre tilkomsten til hytta via sti eller ligger felt på tomten til hytta, kan disse dyttes unna sti og hyttetomt. Graving i bakken rundt hytta for blant annet drenering er ikke vedlikehold av bygning og vil derfor være søknadspliktig. Dersom hyttas grunnmur står i fare for å bli skadet, kan en påregne tillatelse til tiltak innenfor visse rammer. Når det gjelder vedlikehold av hytta (§4 bokstav g), så skal vedlikeholdet ikke medføre oppgradering av hytta som endrer bruken av hytta, og det er bruken på vernetidspunktet som setter føringer for framtidig bruk. Hogst av ved til bruk på hytta er tillatt etter verneforskriften uten søknad. Grunneier må akseptere hogsten, dette avklares mellom hytteeier og grunneier.

Statsforvalteren ser at det er en bekymring for om hytter kan gjenoppbygges etter brann, vær eller vind og har tilføyd en bestemmelse i verneforskriften om at forvaltningsmyndigheten etter søknad kan gi tillatelse til gjenoppføring av anlegg og innretninger som er gått tapt ved brann eller naturskade (§ 7 bokstav n). Ordet gjenoppføre vil si til samme standard som fra før vernet trådte i kraft.

Statsforvalteren har også svart utførlig på innspill fra privatpersoner, se tilråding fra statsforvalteren for detaljer.

Statsforvalteren tilrår at området blir vernet som naturreservat med endring i verneforskrift etter høringsforslaget som beskrevet.

Miljødirektoratet slutter seg til Statsforvalterens forslag til verneform og avgrensing. Det er foreslått noen mindre endringer i forskriften etter høring. Miljødirektoratet har også endret § 11 slik at det framgår direkte av forskriften at Statsforvalteren i Innlandet skal være forvaltningsmyndighet.

Miljødirektoratet viser for øvrig til sine generelle kommentarer i tilrådningen til KLD, slutter seg til Statsforvalterens tilråding og tilrår utvidelse av Fokstumyra naturreservat.

Klima- og miljødepartementet slutter seg til Miljødirektoratet og tilrår vern av Fokstumyra naturreservat i henhold til vedlagte forskrift og kart.

3. Vistehorten naturreservat, Vågå kommune, Innlandet – utvidelse

Areal 35 dekar der alt er landareal. Totalarealet for Vistehorten naturreservat når dette arealet er inkludert, blir ca 269 dekar.

Verneformål og særskilte verneverdier

Formålet med vernet er å bevare et særpreget landskap med kalkfuruskog, kalktørreng og kalkberg i steppelavelementet. Videre er formålet å verne et område som har særskilt betydning for biologisk mangfold ved at det er leveområde for truete og sårbare arter da spesielt for steppe-lav og karplanter.

Den foreslåtte utvidelsen grenser til eksisterende Vistehorten naturreservats sørøstlige hjørne, ligger rett bak Uppigard Viste, i de sørvendte bakkene på nordsida av Vågåvatnet i Vågå kommune. Arealet for utvidelse omfatter en del av de viktigste lokalitetene med tørreng i Norge og er voksested for spesielle og sjeldne lavarter. De abiotiske faktorene i dette området er helt særegne både med tanke på sammensetningen av det kalkrike morenematerialet og underliggende bergarter, soleksponering og ekstremt lite årlig nedbør.

Arealet står for hovedparten av den kjente verdenspopulasjonen av den kritisk truede arten stjernebønnelav. Det er ble også funnet 11 andre truede lavarter da området ble undersøkt i 2022-2023.

Populasjonen med stjernebønnelav er knyttet til et parti i en skrent med mye stabilisert sandjord/forvitringsjord (soilcrust), et substrat som virker fordelaktig for stjernebønnelaven. Området har i senere år vært en del av et sommerbeite for kviger. Engarealene i området er likevel i kraftig gjengroing med einer og noe spredt furu, samtidig som de ennå gjenværende åpne skrentene er preget av tråkkskader. Gjengroingen er kraftig fra alle kanter, og har som kan ses av historiske flyfoto innskrenket lokalitetens areal gradvis de siste 50 årene, men virker å ha eskalert de siste 10 årene. I 2023 ble det i tett samarbeide mellom grunneier, Statsforvalteren og Vågå kommune starte opp skjøtsel for arten stjernebønnelav herunder rydding og gjerding av de sårbareste delområder for laven.

Bidrag til å utfylle eksisterende vern:

Området peker seg ut som et av de mest bevaringsverdige arealene vi har i Europa med tanke på naturmangfold og lav. Det representerer en spesiell type natur som stort sett ellers i Europa enten er nedbygd, eutrofiert, gjengrodd eller skadet av slitasje. Arealet ligger ca. 440-510 moh. og sammen med eksisterende Vistehorten naturreservat på ca. 233 dekar blir reservatet som helhet godt arrondert og økologisk funksjonelt.

Inngrep og andre interesser:

Det er ingen kraftledninger i utvidelsesområdet, men i dagens eksisterende verneområder går det en kraftlinje. I tillegg står det kreosotstolper som ikke lenger er i bruk. Disse kan fjernes.

Området beites, og det er satt opp gjerder. Det ligger en foringsplass for husdyr innenfor utvidelsesområdet. Foringsplassen må flyttes.

Området ligger i LNFR-område i kommuneplanen sin arealdel for Vågå kommune og det ligger en hensynssone for Nordherad som utvalgt kulturlandskap.

Hovedsynspunkter i høringen

Forsvarsbygg, og Statnett SF har uttalt seg og har ikke merknader.

NVE har påpekt at det ikke er energiinteresser forbundet ved utvidelsen av naturreservatet, men at det er nett som krysser det eksisterende naturreservatet. NVE ber om at standardbestemmelser for nettanlegg blir tatt inn i verneforskriften for dette området, for å sikre at drift, vedlikehold og oppgradering kan gjennomføres. NVE ber om at Fjellnett AS som områdekonsesjonær får mulighet til å informere om fremtidige planer og prosjekter i området, selv i tilfeller uten konflikt.

Vågå kommune slutter seg til forslaget om utviding av Vistehorten naturreservat for å ta vare på de svært store naturverdiene i området. Kommunen har behandlet saken i Hovudutval for teknisk, landbruk og naturforvaltning 10.09.2024 og vedtaket var enstemmig.

Kommunen viser til at i dagens Vistehorten naturreservat har det i mange år vært drevet aktiv skjøtsel med manuell rydding og beite med geiter, samt dels også beiter med storfe i nedre del av området. Det foreslåtte utvidelsesområdet er preget av gjengroing. Dette truer lavartene siden vokseplassene deres forsvinner.

Språkrådet viser til at navnet Vistehorten naturreservat ikke er registrert i sentralt stedsnavnregister, der stedet heter Vistebergje.

Statsforvalterens kommentarer

Statsforvalteren viser til at det i eksisterende verneforskrift for Vistehorten naturreservat ikke finns konkrete bestemmelser for kraftlinjen som går gjennom det eksisterende naturreservatet. Statsforvalteren har etter innspill fra NVE lagt til følgende bestemmelser i ny verneforskrift for Vistehorten: § 4 bokstav h, § 4 bokstav i, § 6 bokstav c, § 7 bosktav f, § 7 bokstav g. Det finns ingen energi- eller kraftanlegg innenfor utvidelsen til Vistehorten.

Statsforvalteren påpeker at Vågå kommune har stor erfaring med forvaltning av flere naturreservater på blant annet Nordherad herunder Vistehorten, og Statsforvalteren er enige i at områdene er skjøtselskrevende. Statsforvalteren vurderer at kommunen forvalter eksisterende naturreservater på en god og faglig kompetent måte.

Statsforvalteren har avklart med grunneier at navnet Vistehorten det som har vært brukt som betegnelse for området opp gjennom tidene. Statsforvalteren gjør derfor ikke noe endring av navn i sin tilrådning.

Statsforvalteren tilrår at Vistehorten blir vernet som naturreservat med endringer i verneforskrifter etter høringsforslaget som beskrevet.

Miljødirektoratet slutter seg til Statsforvalterens forslag til verneform.

Det er foreslått noen mindre endringer i forskriften etter høring. Miljødirektoratet har også endret § 11 slik at det framgår direkte av forskriften at Statsforvalteren i Innlandet skal være forvaltningsmyndighet.

Miljødirektoratet viser for øvrig til de generelle kommentarene i kapittel 6 i sin tilrådning, slutter seg til Statsforvalterens tilråding og tilrår opprettelse av Vistehorten naturreservat.

Klima- og miljødepartementet viser til at beiting er et viktig redskap for å opprettholde gunstige leve- og spredningsforhold for lavartene i området, men dersom beitetrykket blir for hardt skades lavartene av tråkk fra beitedyra. Eksisterende forskrift åpner for «beiting som på fredingstidspunktet». Klima- og miljødepartementet foreslår at det åpnes for skånsom beiting i § 4 for å sikre samsvar med det som har vært praksis og at beiting blir tilpasset verneverdiene. KLD viser til at det er tett samarbeide mellom grunneier, Statsforvalteren og Vågå kommune om skjøtsel. Vedtatt skjøtselsplan setter blant annet tydelige føringer for beitepraksis og operasjonaliserer dermed hva skånsom betyr i denne sammenhengen.

Vistehorten er vist som hensynssone i Vågå kommunes arealplan på bakgrunn av at området er en del av utvalgte kulturlandskap i jordbruket og inngår i ordningen med tilskudd til slike utvalgte kulturlandskap i jordbruket.

Klima- og miljødepartementet slutter seg for øvrig til Miljødirektoratet og tilrår vern av Vistehorten naturreservat i henhold til vedlagte forskrift og kart.

4. Søre Åe, Vågå kommune, Innlandet

Areal 154 dekar. Alt er landareal.

Verneformål og særskilte verneverdier

Formålet med vernet er å bevare et særpreget landskap med bekkekløft og kalktørreng og kalkberg i steppelavelementet på begge sider av kløfta. Videre er formålet å verne et område som har særskilt betydning for biologisk mangfold ved at det er leveområde for truede og sårbare arter da spesielt for steppe-lav og karplanter.

Området er langstrakt og smalt og følger bekkekløften kallet Søre Åe, i bunnen slutter Svarthåmårbekken seg til. Området grenser til Ottadalen landskapsvernområde i nord og til Øvre Nordheradsvegen i sør. I sin helhet ligger området i de sørvendte bakkene på nordsida av Vågåvatnet i Vågå kommune.

Arealet utgjør en del av de viktigste lokalitetene med tørreng og kalkberg i Norge og er voksested for spesielle og sjeldne lavarter. Søre Åe innehar en betydelig del av den kjente verdenspopulasjonen av stjernebønnelav i tillegg til en rekke øvrige ekstremet sjeldne lavarter, blant annet steppekalklav (EN), kalkskjold (EN), jordbønnelav (VU) og steppeoransjelav (VU) og steppesvovellav (CR). Kvennhushaugen/Bergehaugen i nedre del av Søre Åe har gjennom lengre tid blitt skjøttet med rydding av blant annet einer, samt beitet med Boergeit. Dette delområdet kategoriseres som naturbeitemark med verdi svært viktig (A-lokalitet). Lokaliteten er en av de viktigste lavlokalitetene i Norge med hele 25 rødlistearter registrert.

Bidrag til å utfylle eksisterende vern:

Lokaliteten er en av tre lokaliteter i Nordherad som er meget viktige for lav i steppeelementet. Området peker seg ut som et av de mest bevaringsverdige arealene vi har i Europa med tanke på naturmangfold og lav. Det representerer en spesiell type natur som stort sett ellers i Europa enten er nedbygd, eutrofiert, gjengrodd eller skadet av slitasje. Forslaget innbefatter de største og

viktigste forekomster av steppe-lav langs bekkekløften og er i sin helhet godt arrondert og vurderes økologisk funksjonelt

Inngrep og andre interesser:

Lengst sør i det foreslåtte verneområdet finnes det en enkel linjeføring for strøm. Det er tatt inn bestemmelser i utkast til verneforskrift som ivaretar fortsatt drift og vedlikehold av linjeføringen. Fjellnett skriver i høringsuttalelsen sin at det ikke er planer om fremtidige nye prosjekter i planområdet.

Det er laget vanningsanlegg, såkalte vassveier ned langs bekkene. Søre Åe og Svarthåmårbekken utspringer fra Diprtjørni på Skaihøe i Ottadalen landskapsvernområde der det finnes slike vassveier. I verneforskrift for Ottadalen Landskapsvernområde er et av verneformålene å ta vare på vanningsanleggene som kulturminne. I utkast til verneforskrift for Søre Åe naturreservat er det tatt inn de samme bestemmelsene som for vanningsanleggene innenfor landskapsvernområdet.

Innenfor foreslåtte vernegrense finns det deler av to mindre traktorveger. Disse brukes i forbindelse med vedlikehold av vanningsanlegget og til å frakte ut ved for grunneiere og bruksberettiget. I utkast til bestemmelser i verneforskriften så skal bruken av disse mindre traktorveiene kunne fortsette for grunneiere og bruksberettiget.

Det finnes to mindre bruer innenfor foreslåtte verneområde, en bru over Søre Åi og en over Svarthåmårbekken. Under generelle unntak i forslaget til verneforskrift kan vedlikehold av disse skje uten søknad. Oppgradering av bruene vil være søknadspliktig.

Det er etablert en rute med informasjonstavler knyttet til Nordherad som utvalgt kulturlandskap innenfor foreslått reservatgrense.

Området ligger innenfor det utvalgte kulturlandskapet på Nordherad. Områdene ligger i LNFR-område i kommuneplanens arealdel for Vågå kommune og det ligger en hensynssone for Nordherad som utvalgt kulturlandskap.

Hovedsynspunkter i høringen

Forsvarsbygg, og Statnett SF har uttalt seg og har ikke merknader.

NVE påpeker at Fjellnett AS har kommentert at de ønskede bestemmelser blir tatt inn i verneforskriftene.

Vågå kommune ved Hovedutvalg for teknisk, landbruk og naturforvaltning har vedtatt enstemmig å slutte seg til forslaget om oppretting av Søre Åi naturreservat. Kommunen ønsker at § 4 - f blir endet til: Vedlikehold og oppgradering av eksisterende bygninger, traktorveier, vanningsanlegg/vannveier, stigar og andre anlegg og innretninger. Kommunen stiller også spørsmål ved om verneforskriften § 6 andre ledd bokstav b og § 6 andre led bokstav d overlapper i innhold.

Språkrådet har ingen merknader til navnevalget, men Kartverket har meldt at de vil reise navnesak på bekkenavnet Søre Åi / Søre Åe for å få avklart skrivemåten.

Statsforvalterens kommentarer

Statsforvalteren kommenterer at Fjellnett har fått både oppstartsmelding og høring direkte tilsendt. Fjellnett uttalte seg etter oppstartsmeldingen og skriver at det ikke er planer om fremtidige nye prosjekter i planområdet,.

Stasforvalteren er enig med kommunen i at § 6 andre ledd bokstav b og § 6 andre led bokstav d i verneforskrift for Søre Åe overlapper i innhold, samt at betegnelsene i bestemmelsene skal være stringente. Statsforvalteren har derfor i sin tilrådning foreslått å slå sammen bokstav b og d samt konsekvent bruke betegnelsen energi- og kraftanlegg og ikke forsyningsnett. Når det gjelder energi- og kraftanlegg er det gjort noen mindre endringer og tilføyelser i verneforskriften. På kommunens oppfordring er de to traktorveiene som det vises til i bestemmelsen til Søre Åe § 6 andre ledd bokstav a, nå tegnet inn på vernekartet. Statsforvalteren skjønner at grunneiere både i og utenfor foreslåtte Søre Åe naturreservat har bekymringer for tilgangen på vann for vanning av åkere. Av hensyn til de sårbare og ekstremt sjeldne verneverdiene, da spesielt steppelavarter som lever på bakken, fastholder Statsforvalteren det generelle unntaket i § 4 bokstav f: vedlikehold av eksisterende bygninger, traktorveier, vatningsanlegg/vannveier, stier og andre anlegg og innretninger i samsvar med standard på vernetidspunktet. Denne bestemmelsen svarer innholdsmessig til det som gjelder for eksisterende Ottadalen landskapsvernområde som grenser til Søre Åe og dermed hører til samme vannstreng. Ved behov eller ønske om oppgradering kan dette omsøkes etter § 7 bokstav c.

Saksbehandler ved Kartverket har meddelt at skrivemåten Søre Åe later til å være den skrivemåten som stemmer best overens med den lokale skrivemåten. Som følge av dette har Statsforvalteren valgt å endre skrivemåten Søre Åi (som ble brukt under høringen av verneforslaget) til skrivemåten Søre Åe, inn til annet er besluttet. Statsforvalteren tilrår å bruke navnet Søre Åe.

Statsforvalteren tilrår at Søre Åe blir vernet som naturreservat med endringer i verneforskrifter etter høringsforslaget som beskrevet. Avgrensningene i vernekartene er i samsvar med høringsforslaget. Det er inntegnet to traktorveger som i høringsforslaget bare gikk fram av verneforskriften.

Miljødirektoratet slutter seg til Statsforvalterens forslag til verneform.

Miljødirektoratet har også endret § 11 slik at det framgår direkte av forskriften at Statsforvalteren i Innlandet skal være forvaltningsmyndighet.

Miljødirektoratet viser for øvrig til de generelle kommentarene i kapittel 6 i sin tilrådning, slutter seg til Statsforvalterens tilråding og tilrår opprettelse av Søre Åe naturreservat.

Klima- og miljødepartementet viser til at beiting er et viktig redskap for å opprettholde gunstige leve- og spredningsforhold for lavartene i området, men dersom beitetrykket blir for hardt skades lavartene av tråkk fra beitedyra. Klima- og miljødepartementet foreslår derfor at det åpnes for skånsom beiting i § 4. Hvordan skånsom beiting kan skje i praksis, kan avklares mellom beiteansvarlig og forvaltningsmyndighetene og eventuelt operasjonaliseres i skjøtselsplan/forvaltningsplan. Søre Åe er vist som hensynssone i Vågå kommunes arealplan på

bakgrunn av at området er en del av utvalgte kulturlandskap i jordbruket og inngår i ordningen med tilskudd til slike utvalgte kulturlandskap i jordbruket.

Klima- og miljødepartementet slutter seg for øvrig til Miljødirektoratet og tilrår vern av Søre Åe naturreservat i henhold til vedlagte forskrift og kart.

10. Økonomiske og administrative konsekvenser

10.1. Samfunnsøkonomiske konsekvenser

Klima- og miljødepartementet viser til at med de endringer og tilpasninger som er foreslått er det i verneplanprosessen ikke avdekket vesentlige negative samfunnsmessige konsekvenser av verneforslaget. Verneforslaget er for øvrig justert på en rekke punkter, blant annet mht. avgrensninger og verneforskrifter for å imøtekomme og hensynta ulike interesser.

10.2. Offentlige kostnader

Offentlige kostnader ved opprettelse av foreslåtte verneområder er i hovedsak knyttet til erstatningsutbetalinger og forvaltning. Det er få pågående aktiviteter i de foreslåtte områdene som må slutte på grunn av vernet og kostnadene ved dette vil derfor bli begrenset. Kostnadene til forvaltning og skjøtsel av våtmark som er vernet er oftest begrensede, fordi våtmark som vernes som naturreservat oftest best vil opprettholde og videreutvikle vernekvalitetene ved fri utvikling uten behov for aktive skjøtselstiltak. I områdene Vistehorten og Søre Åe foregår det beite som av hensyn verneverdiene bør fortsette. Også i Fokstumyra er beite tillatt. Bønder med aktiv drift kan få tilskudd over jordbruksoppgjøret til beite og både Klima- og miljødepartementet og Landbruks- og matdepartementet bevilger midler til utvalgte kulturlandskap. Alle kostnader til vern og forvaltning inkludert merking av grenser, oppsyn m.m av områdene vil dekkes innenfor Klima- og miljødepartementets gjeldende budsjettramme.

I arbeidet med bevaring av verdifull natur – supplerende vern vektlegges at de viktigste naturområdene bør fanges opp ved vern, slik at man sikrer kostnadseffektiv oppnåelse av de vedtatte målene som er nevnt i kap. 2. Det blir ikke startet verneprosess for områder som er vurdert å ikke ha tilstrekkelige vernekvaliteter.

Klima- og miljødepartementet vurderer at de foreslåtte verneområdene vil bidra til å oppnå de mål og føringer Stortinget har vedtatt for bevaring av verdifull natur – supplerende vern.

10.3. Privatøkonomiske kostnader

Tapte inntekter for rettighetshavere som følge av at igangværende bruk ikke kan fortsette, erstattes etter bestemmelsene i naturmangfoldloven.

I tråd med naturmangfoldlovens § 50 og 51 kan eier og rettighetshaver i eiendom som blir vernet som naturreservat ha rett til erstatning når vernet vanskeliggjør igangværende bruk. Eier eller rettighetshaver kan fremsette skriftlig krav om erstatning innen fire måneder fra vernevedtaket er fattet.

10.4. Administrative konsekvenser

De administrative konsekvensene er knyttet til forvaltningen av verneområdene og vil være for Stavanger kommune som frivillig ønsker å påta seg forvaltningsansvar, og for statsforvalterne som blir forvaltningsmyndighet for de tre områdene hvor kommunene ikke ønsker å få delegert forvaltningsmyndighet eller ikke får tilbud på grunn av Ramsar-statusen.

Klima- og miljødepartementet

t i l r å r:

Det fastsettes forskrifter om vern av fire områder i fylkene Rogaland og Innlandet. Forskriftene fastsettes i samsvar med vedlegg til resolusjonen.